

STOPPA KEMIKALIE- ONÖDAN

Ett samarbete för att öka medvetenheten
om farliga kemikalier och inspirera till
kemikaliesmarta val och vanor.

FÖRORD

Minskad kemikalieanvändning för en giftfri vardag är en av de stora miljöfrågorna idag. Därför går vi samman för att informera och engagera våra medarbetare på offentliga arbetsplatser och kommuninvånare om kemikaliesmarta val i vardagen.

Tiotusentals olika kemikalier tillverkas, används och sprids i vårt samhälle. Kemikalier finns överallt omkring oss, både i hemmet, på arbetsplatsen och på fritiden. Många kemikalier är relativt ofarliga medan andra är skadliga för hälsa och miljö.

De kemikalier som är mest synliga är de som finns i kemiska produkter, till exempel i disk- och rengöringsprodukter, bekämpningsmedel och laboratoriekemikalier. I de fall kemikalierna är hälso-, miljö- eller brandfarliga är leverantörerna enligt lagstiftning skyldiga att se till att förpackningarna är tydligt märkta med symboler och text som informerar om faran, vilket vanligen gör oss medvetna om riskerna vid användning.

Men farliga kemikalier kan också finnas som tillsatser i vardagsprodukter, till exempel i leksaker, kläder, smycken, elektronisk utrustning, inredning och byggmaterial. Här finns dock ingen varningsmärkning och därför är många av oss omedvetna om de risker som kan finnas med sådana produkter.

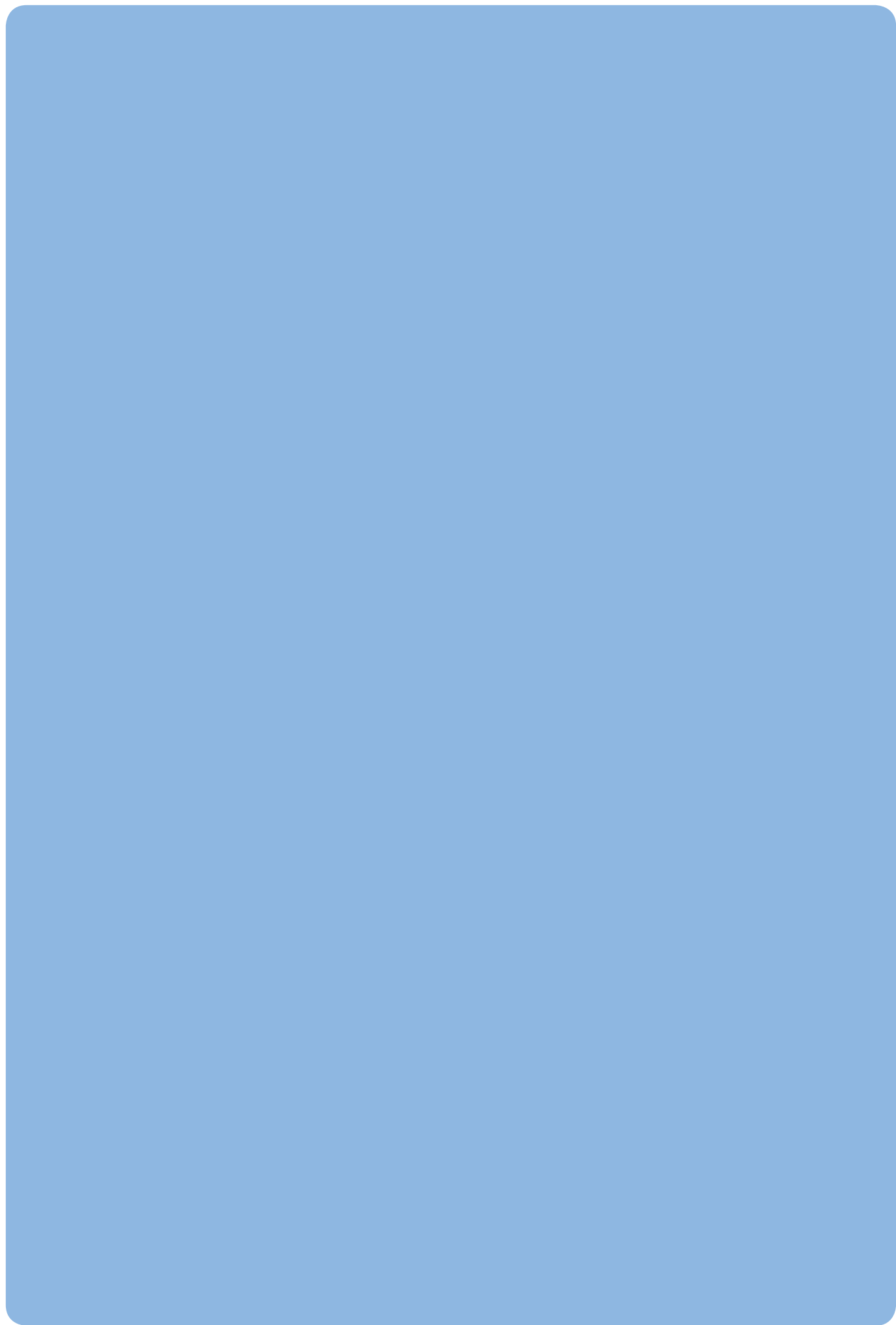
Kan vi själva göra något för att minska riskerna med kemikalier i vår vardag? Javisst kan vi det! Stoppa kemikalieonödan är ett samarbetsprojekt mellan offentliga aktörer i Uppsala län och har hämtat sin inspiration ur de tidigare energispar kampanjerna Stoppa onödan.

Stoppa kemikalieonödan vill inspirera och ge tips och exempel på kemikaliesmarta val och vanor. Broschyren är indelad i fem områden, där varje avsnitt har en kort faktadel och fem handfasta tips. I slutet finns en ordlista och hänvisning till fortsatt läsning.

Tillsammans kan vi minska vår användning av farliga kemikalier och bidra till målet om en giftfri miljö!

Länsstyrelsen i Uppsala län
Region Uppsala
Enköpings kommun
Heby kommun
Håbo kommun
Tierps kommun
Uppsala kommun
Östhammars kommun

Illustrationer: Maria och Jan Berglin

INNEHÅLL

- 6 Lek och fritid
- 8 Duscha och sköta om kroppen
- 10 Kläder, skor och smycken
- 12 I hemmet
- 14 Handla, laga och förvara mat
- 16 Vad kan du göra? - Generella tips
- 17 Ordlista
- 19 Referenser

LEK OCH FRITID

Barn är inte små vuxna

Barn är känsligare för kemikalier än vuxna. Deras hjärnor, immunsystem och hormonsystem är inte färdigutvecklade, de andas snabbare samt äter och dricker mer i förhållande till sin egen vikt. Små barn som utforskar sin omgivning genom att känna och smaka på saker är särskilt utsatta.

Barn lär sig om världen genom leken. I affären kan vi hitta alla typer av leksaker som underhåller och utbildar, både mekaniska och elektriska, i plast och av trä, i metall eller tyg. Idag är säkerhetskraven för leksaker höga, men så har det inte alltid varit. Äldre leksaker uppfyller inte dagens lagstiftning, det finns risk att de innehåller bland annat allergiframkallande ämnen och ftalater.

Produkter som är tillverkade för barn är ofta säkrare än de som är gjorda för vuxna. Köp leksaker som är anpassade efter barnets ålder och har CE-märkning. Den innebär att varan uppfyller EU:s säkerhetskrav för leksaker.

Leksaker av plast

Låt inte barn leka med gamla mjuka plastleksaker eller plastföremål som inte är avsedda att leka med. Leksaker i mjukplast innehåller ofta mjukgörande ämnen, till exempel ftalater och klorparaffiner. De ftalater som kan innebära en risk är förbjudna inom EU sedan 2007 i produkter avsedda för barn. Rensa bort mjuka plastleksaker som är äldre än från 2007 eller om du är osäker på hur gamla de är. Släng plastleksaker som luktar plast eller parfym, eller känns feta eller klibbiga. Leksaksdirektivets kemikaliereregler skärptes ytterligare 2013, leksaker som är tillverkade efter det och uppfyller de nya kraven är därför säkrare än äldre leksaker. Plastleksaker som bollar, dockor och plastdjur är ofta av polyvinylklorid (PVC), som vanligen innehåller ftalater. Välj helst ftalatfria plastleksaker, tillverkade efter 2013.

Äldre leksaker av trä eller metall

Färgade och lackade leksaker från 80-talet eller tidigare kan innehålla skadliga tungmetaller. Om färgen är avskavd finns risk att barn får i sig bitar av den.

Utklädnings och teater

Smycken kan innehålla bly, kadmium och nickel. Väskor av konstläder eller mjuk plast består ofta PVC och kan innehålla ftalater och klorparaffiner. Läs mer under avsnitt Kläder, skor och smycken.

All kosmetika ska ha en innehållsförteckning men sminkprodukter för barn, till exempel för ansiktsmålning, är ofta dåligt märkta. Köp bara produkter som har innehållsförteckning och instruktioner på svenska.

Elektronik

Mobiltelefoner, läsplattor, datorer och andra elektroniska apparater kan innehålla tungmetaller som kvicksilver, kadmium och bly. När apparaterna är varma kan de även ge ifrån sig små mängder flamskyddsmedel. Undvik därför att ha elektronik i det rum barnet sover. Gamla elektroniska apparater ska inte användas till lek eftersom de ofta innehåller flamskyddsmedel och tungmetaller.

Låt barnet tvätta händerna efter att ha använt läsplatta eller dator för inläring eller spel.

Kemikaliesmarta tips

- Rensa ut plastleksaker som är hala, klibbiga eller luktar och gamla leksaker av mjukgjord PVC-plast
- Rensa ut gamla leksaker där färg, emalj eller plast har lossnat
- Köp CE-märkta leksaker (tillverkade efter 2007 eller ännu hellre efter 2013)
- Låt inte barn leka med gammal elektronik
- Ha bra rutiner för handtvätt, särskilt före måltider

DUSCHA OCH SKÖTA OM KROPPEN

Innehåll

Kosmetika och produkter för personlig hygien kan innehålla kemikalier som är skadliga för både hälsa och miljö. Några exempel:

Några exempel:

- Schampo, tvål, skumbad, hudkrämer, smink och våtservetter som kan innehålla färgämnen, parfym och konserveringsmedel. Dessa kan ibland ge allergier och vara miljöfarliga. Smink kan innehålla högfluorerade ämnen (PFAS).
- Hårfärgningsprodukter som kan innehålla starka kemikalier och som kan ge allergiska reaktioner. Inom EU finns en åldersgräns på 16 år för att få använda dessa produkter.
- Solskyddskrämer som kan innehålla både miljöfarliga och hormonstörande kemikalier.
- Parfymer kan innehålla ftalater.

- Kroppsskrubb, tandkräm, duschgel och ansiktsrengöring kan innehålla mikroplaster som kan vara miljöfarliga.

Var uppmärksam på att även naturliga doftämnen kan vara allergiframkallande.

Problem vid användning

Ju fler hygieniska och kosmetiska produkter vi använder desto fler kemikalier utsätter vi oss för. Barn är dessutom vanligen mer känsliga än vuxna.

Större delen av de kemikalier vi använder när vi duschar och sköter om kroppen hamnar förr eller senare i avloppet. De ämnen som inte bryts ner och renas i reningsverken hamnar till slut i vattendragen, där de kan orsaka skada på vattenlevande organismer.

För att minska onödig kemikaliebelastning på både miljön och oss själva är det därför viktigt att tänka efter vid inköp och användning av kosmetiska och hygieniska produkter. Exempel på onödig kemikaliebelastning är att spraya blomdoft i badrummet efter toalettbesök och att förse toaletten med doftblock.

På förpackningen ska alla ämnen i produkten vara listade. Det som står först på listan finns det mest av i produkten.

Kemikaliesmarta tips

- Köp hygienprodukter och kosmetika som har fullständig innehållsförteckning och instruktioner på svenska
- Var uppmärksam vid inköp, läs innehållsförteckningen och välj milda, oparfymerade och gärna miljömärkta alternativ
- Använd så få produkter som möjligt och undvik "onödiga" produkter
- Var försiktig med hårfärger
- Byt gärna ut våtservetter till tvättlappar av tyg eller papper, vatten och eventuellt lite mild tvål

KLÄDER, SKOR OCH SMYCKEN

Tillverkning

För att framställa tyg till kläder och andra textilier krävs stora mängder kemikalier. Kemikalier kan också användas i färdiga kläder för att ge exempelvis färg och smuts- och vattenavstötande impregnering. Ibland tillsätts särskilda kemikalier för att kläderna inte ska bli skrynkliga eller mögla vid transporten och det förekommer att kläder behandlas med antibakteriella medel för att motverka dålig lukt. Kläder med plasttryck kan innehålla skadliga ämnen som ftalater och tungmetaller.

En del kläder innehåller rester av kemikalier från tillverkningen. De kan orsaka allergiska reaktioner när de kommer i kontakt med huden. Tvätta därför nya kläder och textilier innan användning. Det är extra viktigt att vara vaksam på textilier som används av barn eftersom de är mer känsliga.

Miljömärkningar

Vid tillverkning av miljömärkta kläder används färre kemikalier vilket innebär en mindre belastning på miljön. Det finns även en viss kontroll på att slutprodukten inte får

innehålla rester av miljö- och hälsofarliga ämnen. Svanen, EU-blomman och Bra Miljöval ställer mer heltäckande krav utifrån ett livscykelperspektiv (från råvara till avfall) än övriga märkningar som finns på marknaden.

Som konsument kan du påverka och minska påverkan på miljö och hälsa genom att handla miljömärkt och i viss mån även genom att köpa ekologiska textilier. Detta gäller alla sorters tyger. Att välja ekologisk bomull är till exempel bättre än konventionellt odlad bomull eftersom odlingen är mer miljöanpassad.

Skor och smycken

Skor och väskor av plast och konstläder kan bland annat innehålla mjukgörande ftalater, klorparaffiner och tungmetaller. Det är ofta bättre att köpa skor och accessoarer i tyg eller äkta läder. Skor kan även innehålla antibakteriella medel för att motverka dålig lukt. Läderskor kan innehålla krom som kan orsaka allergiska reaktioner. Idag finns skotillverkare som saluför ekologiskt garvade skinnskor utan användning av krom.

Nycklar, smycken och andra metall detaljer kan innehålla tungmetaller som nickel, bly och kadmium. Eftersom smycken bärs nära huden (och kan stoppas i munnen) ökar risken för påverkan från farliga ämnen. Nickel är den vanligaste orsaken till kontaktallergi. Vissa ämnen som bly och kadmium är också farliga för miljön och riskerar att orsaka skada efter att smyckena har slängts och blivit avfall. Bly kan orsaka skador på nervsystemet. Kadmium kan orsaka cancer och är även giftig för vattenmiljön. Om kadmium tas upp i människokroppen via maten lagras den där under lång tid och kan orsaka njurskador och leda till benskörhet.

Kemikaliesmarta tips

- Välj kläder och textilier som är miljömärkta med till exempel EU-blomman, GOTS, Ökotex, Svanen eller Bra Miljöval
- Tvätta nyinköpta kläder innan du använder dem första gången
- Undvik så långt som möjligt kläder och skor som är impregnerade med högfluorerade ämnen eller behandlade med antibakteriella medel. Torka av lätt smutsade skalkläder istället för att tvätta
- Behandla läderskor med naturligt fett och efterfråga kromfri garvning vid köp av skor, bälten och väskor
- Låt inte barn leka med nycklar, mynt och smycken

I HEMMET

I ditt hem

Både inredning och varor i hemmet kan släppa ifrån sig små mängder hälso- och miljöfarliga kemikalier till luften. Detta gäller framför allt då inredningen och varorna är nya.

Golv, tapeter och annan inredning av plast

Plastgolv, tapeter, duschdraperier och vaxdukar som är gjorda av PVC-plast (vinylplast) kan innehålla hälso- och miljöfarliga ämnen, till exempel ftalater och klorparaffiner. PVC-fria alternativ finns ofta att välja vid nyinköp. Laminatgolv kan vara gjort av plasten polykarbonat och innehålla ämnet bisfenol A.

Textilier

Textilier i möbler och gardiner kan innehålla hälso- och miljöfarliga kemikalier av olika slag, till exempel flamskyddsmedel, smuts- och vattenavvisande impregnering och antimikrobiella ämnen. Undvik att använda impregneringsmedel, särskilt viktigt är

det att inte använda de som innehåller högfluorerade ämnen. Även i sänglinne och handdukar kan kemikalierester finnas.

Kuddar och madrasser

Vid tillverkningen av skumgummi används vissa farliga kemikalier som ibland kan finnas kvar i färdiga skumgummimadrasser och kuddar. Om en ny madrass luktar starkt – vädra tills lukten har försvunnit. Madrasser, kuddar och madrasskydd som tillverkats före 2004 kan innehålla ämnen som i dag är förbjudna. Därför är det klokt att byta ut äldre kuddar och madrasser.

Antimikrobiella tillsatser

Många varor behandlas med kemiska ämnen för att hindra till exempel bakterietillväxt och dålig lukt. Allt från textilier, golv och skärbrädor till kattsand och toalettsitsar kan ha behandlats med sådana bekämpningsmedel som kallas biocider. Varan kan till exempel vara märkt med "behandlad mot dålig lukt", "for lasting freshness", "anti-odour", "hygienic protection" eller "antimicrobial". Men antimikrobiell behandling behövs oftast inte i dessa vardagsvaror. Det har visat sig att det till exempel ger ett bättre resultat att torka köksbänken med vanligt rengöringsmedel och vatten för att mekaniskt få bort smutsen än att ha en behandlad bänkskiva.

Antibakteriella ämnen misstänks kunna bidra till att mikroorganismers motståndskraft (resistens) mot antibiotika ökar. Det innebär att bakterierna utvecklar nya mekanismer för att stå emot antibiotikans verkan. Det kan i sin tur leda till att vissa sjukdomar blir svåra eller omöjliga att behandla. Triklosan, triklokarban och silver är exempel på sådana antibakteriella ämnen. De har också visat sig skada de bakterier som behövs när avloppsvattnet renas i reningsverken.

Kemikaliesmarta tips

- Fråga efter inredning som är fri från PVC och bisfenol A
- Tvätta nya sänglinnen, filter, kuddar och handdukar innan de används första gången. Välj gärna miljömärkta alternativ
- Undvik textilier behandlade med flamskyddsmedel. Ull och andra naturmaterial har naturligt brandskyddande egenskaper
- Rensa bort gamla madrasser och kuddar av skumgummi
- Köp inte antimikrobiellt behandlade varor och inredning

HANDLA, LAGA OCH FÖRVARA MAT

Ekologiska livsmedel

När du köper ekologiska livsmedel bidrar du till att kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel inte sprids till miljön. Ett livsmedel med ekologisk märkning måste innehålla minst 95 procent ekologiska ingredienser. Fodret till djuren ska vara ekologiskt och till största delen odlat på den egna gården. Välj ekologiskt om du vill värna om människorna som arbetar med odling i andra länder och vill att spridningen av kemikalier i miljön ska minska.

Risk för antibiotikaresistens

I många länder används antibiotika förebyggande vid fiskodling och uppfödning av kyckling, gris och nötboskap. Bakterier kan utveckla motståndskraft, resistens, mot antibiotika. Ju mer antibiotika vi använder desto snabbare ökar resistensutvecklingen. Om sjukdomsframkallande bakterier blir resistenta mot antibiotika ökar risken för att en infektion tar längre tid att behandla eller att behandlingen misslyckas. I Sverige är antibiotikaanvändning i förebyggande syfte inom djurhållning förbjudet sedan 1986. Vi har en god djurvälstånd och är ett av de länder i Europa som använder minst mängd antibiotika till djur. Välj därför svenskt kött!

Laga och värma

Farliga ämnen kan föras över från kokkärl, redskap och förpackningar till livsmedel. Till exempel innehåller kärl med non-stickbeläggning av plast, kallas ibland teflon, ofta högfluorerade ämnen. Risken för överföring ökar vid höga temperaturer och om maten är fet. Vid användning av kastruller, formar, dricksflaskor och andra kärl av aluminium för tillagning eller förvaring av sura livsmedel kan aluminium överföras till maten. Laga helst mat i stekpannor och kastruller i gjutjärn eller rostfritt stål och formar av porslin, glas eller rostfritt stål. Värm alltid i kärl som klarar av höga temperaturer, som glas eller porslin.

Servera

Använd helst glas, porslin eller rostfritt stål att servera från och äta på. När plast repas eller värms upp ökar risken för att ämnen läcker ut från plasten till maten. Välj bort plastprodukter av polykarbonat (ofta märkt PC), de kan innehålla det hormonstörande ämnet bisfenol A (BPA). Vanliga plastprodukter där bisfenol A kan finnas är tillbringare, dricksglas och pipmuggar, men även andra köksredskap.

Förvara

Använd gärna kärl av glas eller rostfritt stål att förvara maten i. De finns numera att köpa i de flesta mat- eller husgerådsaffärer. Alla material och produkter som kan komma i kontakt med mat ska vara märkta så att man förstår hur de kan användas. Märkning med symbolen "glas och gaffel" eller orden "till livsmedel" används på plastprodukter som är tänkta att användas till mat.

De flesta plastförpackningar för livsmedel är inte avsedda för återanvändning. Det finns risk att skadliga ämnen överförs till maten, särskilt om den är surare eller fetare än produkten som plastburken ursprungligen var avsedd för. Plastförpackningen kanske inte heller är avsedd för uppvärmning eller frysförvaring. Risken för att ämnen förs över från plast till maten är större vid höga temperaturer. Bisfenoler, olika ftalater (mjukgörare) och tungmetaller är exempel på ämnen som kan läcka från plastmaterial till mat.

Kemikaliesmarta tips

- Välj ekologiska livsmedel då du har möjlighet, fråga efter ekologiska och svenska alternativ i affärer och på restauranger
- Fråga efter ekologiskt kaffe och te till fikaosten och ekologisk frukt till fruktkorgen på jobbet
- Värm maten på tallrik eller i matlåda av porslin eller glas istället för i matlåda av plast
- Se till att de kärl du lagar och förvarar livsmedel i helst är av andra material än plast
- Undvik plastprodukter med beteckning PVC eller PC

VAD KAN DU GÖRA?

- GENERELLA TIPS

Kemikaliesmarta tips

- Var extra försiktig när det gäller varor som är avsedda att användas av barn eftersom barn är känsligare för kemikalier än vuxna. Tänk på att barn rör sig i samma miljöer som vuxna och inte bara använder barnprodukter
- Var frågvis och ställ krav som konsument. Vid inköp av nya varor har man rätt att få svar från butiken om varan innehåller något särskilt farligt ämne. Våga fråga!
- Plastbanta – minska plastanvändning generellt. Byt om möjligt till produkter av naturmaterial. Rensa bort äldre plastprodukter där information om plasttyp oftast saknas. Plast som luktar illa eller känns klabbig bör kasseras
- Undvik onödiga kemikalier som till exempel i doftljus, doftblock för WC samt vissa typer av impregneringsmedel. Undvik varor som luktar starkt av kemikalier. Har du redan köpt varan; vädra, tvätta eller lämna tillbaka den
- Välj produkter med miljömärkning (till exempel EU-ekologiskt, Krav, EU-blomman, Svanen, Bra miljöval med flera)

ORDLISTA

Antimikrobiella ämnen – ämnen som dödar och/eller förhindrar förökning av mikroorganismer som exempelvis bakterier eller svamp. Behandling av vardagsvaror med antimikrobiella ämnen är i de flesta fall inte nödvändig. I reningsverken har det visat sig att de antimikrobiella ämnena skadar de bakterier som behövs när vattnet renas. Antimikrobiella ämnen misstänks kunna bidra till att mikroorganismers motståndskraft (resistens) mot antibiotika ökar, vilket i sin tur kan leda till att vissa sjukdomar blir svåra eller omöjliga att behandla. Vanliga exempel är silver och triklosan.

Bisfenol A (BPA) – används främst i tillverkningen av polykarbonat- och epoxiplaster och är en av världens mest producerade plastkemikalier. Bisfenol A kan finnas i bland annat kvitton, tandfyllningsmaterial, tryckfärger, epoxylim och på insidan av konservburkar. Bisfenol A är ett hormonstörande ämne som sedan januari 2017 finns med på EU:s kandidatlista över särskilt farliga ämnen. På många produkter står det idag "BPA-free". I dessa produkter har bisfenol A ofta ersatts av andra bisfenoler som till exempel bisfenol F eller S, trots att forskning har visat att även dessa kan ha hormonstörande egenskaper. Bisfenol A kan också vara utbytt mot andra ämnen som inte är bisfenoler men som har liknande egenskaper, för dessa är kunskapen om hälsoeffekter ofta väldigt liten.

CE-märkning – produktmärkning inom EU, där produkten måste uppfylla grundläggande krav på exempelvis hälsa, säkerhet, funktion och miljö.

Flamskyddsmedel – kemikalier som används för att fördröja eller förhindra att ett material börjar brinna. Textilier och möbler i offentlig miljö, skyddskläder, gummikablar, isoleringsmaterial samt elektrisk och elektronisk utrustning är exempel på varor som kan innehålla flamskyddsmedel. Flamskyddsmedel kan läcka ut när varor tillverkas, används och när de kasseras. Vissa flamskyddsmedel är hälso- och miljöfarliga och en del är misstänkt hormonstörande.

Ftalater – är samlingsnamnet på en grupp kemiska ämnen som bland annat används för att göra plast och gummi mjukt och smidigt. Ftalater kan finnas i många olika sorters produkter, till exempel gympbollar, träningsmattor, badkarsmattor, trädgårdsslangar, konstläder, plastgolv, elsladdar och plasttryck på kläder. Det kan också finnas ftalater i färg, lim och parfym. Ftalater är inte kemiskt bundna till materialet och kan därför läcka ut och spridas i miljön. Vissa ftalater är misstänkt hormonstörande och kan påverka förmågan att få barn.

Högfluorerade ämnen (PFAS) – används för att skapa släta, vatten-, fett- och smutsavvisande ytor. De används till exempel i textilier, impregneringsmedel, golvvax och skidvalla. Ämnena tillhör de som är absolut mest svårnedbrytbara i naturen och har spridits oroande mycket i miljön globalt. Vanliga exempel på PFAS-ämnen är PFOS (perfluoroktansulfonat) och PFOA (perfluoroktansyra), vilka är reproduktionsstörande. PFOA misstänks dessutom vara cancerframkallande.

Klorparaffiner – är stabila, svårnedbrytbara föreningar som är skadliga för vattenlevande organismer och mycket långlivade i naturen. Ämnena är dessutom misstänkt cancerframkallande. De används bland annat som mjukgörare eller flamskyddsmedel i fogmassor, färg, plast och gummi.

Mikroplast – är plastpartiklar som är mindre än 5 millimeter i diameter. De utgör den största andelen av allt plastskräp i världshaven. Plastpartiklarna kan komma från en rad olika källor, till exempel slitage på bildäck, konstgräsplaner, tvätt av fleeceplagg, skönhetsprodukter och båtskrov. Ett problem är att havets små invånare får i sig plastpartiklar i tron att det är föda. Plastpartiklarna bryts dock inte ner i matsmältningsorganen, utan kan ligga kvar länge och orsaka stora problem för organismen. Plastpartiklarna kan knyta till sig miljögifter, vilket kan drabba både de djur som råkar äta dem samt individer som står högre upp i näringskedjan.

Polykarbonat – är en polymer som oftast är baserad på bisfenol A (se ovan). Polykarbonatplasten är slitstark, transparent och värmebeständig vilket har lett till att den nu finns i ett stort antal produkter i vår vardag, som exempelvis husgeråd, mobiltelefoner, optiska linser, livsmedelsförpackningar och flaskor.

Polyvinylklorid (PVC) – är en av de vanligaste plastsorterna och används framför allt vid tillverkning av byggprodukter som golvmattor, plaströr, kabel och lister. Under senare år har användningen som beläggning på textilväv ökat och därför kan PVC återfinnas i bland annat regnkläder, möbelklädsel, duschdraperier, väskor och skor, leksaker och madrasser. För att göra PVC mjuk tillsätts mjukgörare som kan vara hälso- och miljöfarliga, t ex ftalater (se ovan).

Plast-lathund

😊 = relativt bra plasttyp

😐 = OK plasttyp

😞 = sämst plasttyp, undvik denna

Symbol	Plasttyp	Bedömning
	PET = polyetylentereftalat	😐
	PE-HD = polyetylen hög densitet	😊
	PVC = polyvinylklorid (också kallad vinylplast)	😞
	PE-LD = polyetylen låg densitet	😊
	PP = polypropen	😊
	PS = polystyren	😞
	Övrig plast, till exempel: <ul style="list-style-type: none">• PLA = polylaktid, polymjölksyra = "bioplast"• PC = polykarbonat• ABS = Akrylnitrilbutadienstyren	😊 😞 😐

REFERENSER

Informationen i broschyren är hämtad från:

Folkhälsomyndigheten www.folkhalsomyndigheten.se

Kemikalieinspektionen www.kemi.se

Konsumentverket, Hallå konsument, Miljömärkningar www.hallakonsument.se

Livsmedelsverket www.livsmedelsverket.se

Stockholms universitets Östersjöcentrum och Umeå marina forskningscentrum

www.havet.nu

Handbok för en giftfri förskola, Anne Lagerqvist, 2016

Kemikalier i barns vardag, Kemikalieinspektionen, 2016

Sveriges miljö kvalitetsmål för Giftfri miljö anger att:
"Förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället ska inte hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna".

Kemikalier finns överallt omkring oss. Ambitionen att öka medvetenheten och ge enkla tips för att minska den negativa påverkan från farliga kemikalier blev startpunkten för den gemensamma kampanjen Stoppa Kemikalieonödan.

Stoppa onödan är ett samarbetsprojekt mellan Länsstyrelsen i Uppsala län, Region Uppsala och länets kommuner.